

İDARE

HUKUKU

TC
İDARE TEŞKİLATI

MERKEZİ İDARE

YERİNDEN YÖNETİM İDARELERİ

MERKEZ TEŞKİLATI

- A. Cumhurbaşkanı
- B. Başbakan
- C. Bakanlar Kurulu
- D. Bakanlıklar

MERKEZİ İDARENİN
TAŞRA TEŞKİLATI

İl Genel
İdaresi

- * Vali
- * İl İdare Kurulu
- * İl İdare Şube Başkanları

İlçe Genel
İdaresi

- ♥ Kaymakam
- ♥ İlçe İdare Kurulu
- ♥ İlçe İdare Şube Başkanı

Bucak

Bölgesel
Kuruluşlar

YEREL YÖNETİMLER

- ❖ İl Özel İdaresi
- ❖ Belediye
- ❖ Köy

HİZMET YERİNDEN
YÖNETİM

- Üniversite
- YÖK
- Atatürk, Dil ve Tarih Kurumu
- TÜBİTAK

MERKEZDE YARDIMCI
KURULUŞLAR

- A. Danıştay
- B. Sayıştay
- C. Milli Güvenlik Kurulu
- D. Devlet Planlama Teşkilatı

- GAP
- OHAL

İDARE HUKUKU

İdare Hukuku, idarenin her türlü işlem ve eylemlerini yerine getirirken uyması gereken kurallar bütünüdür. Yani, yasama ve yargı organlarının dışında kalan bütün görevler idarenin görevleridir.

İDARE HUKUKUNUN ÖZELLİKLERİ

1. Genç bir hukuk dalıdır.
2. Genç bir hukuk dalı olduğu için, metinleştirilmemiştir.
3. Genç bir hukuk dalı olduğu için, mahkeme kararlarına (içtihatlarla) dayanır.
4. Kamu yararı düşüncesi hakimdir.
5. İdare hukukundan doğan uyuşmazlıklar İdari Yargıda çözümlenir.

İDARE HUKUKUNUN KAYNAKLARI

Anayasa, kanun, KHK, tüzük, yönetmelik, yönerge, içtihat(Mahkeme Kararları) ile doktrin (Bilimsel Görüş)dir.

T.C. Devleti idaresi **merkezden yönetim** ve **yerinden yönetim** esas olmak üzere ikiye ayrılır. Yani, ülkemizde her iki yönetim biçimi de uygulanmaktadır.

MERKEZDEN YÖNETİM

Tüm idari hizmetler merkezde toplanmıştır. Merkezden yönetimin bir de taşra örgütü vardır. Merkezden yönetim kendi içinde ikiye ayrılır. Bunlardan birincisi Başkent Örgütü, diğeri ise Taşra Örgütüdür.

A. Merkezden Yönetimin Yararları

1. Güçlü bir devlet yönetimi sağlar.
2. Hizmetlerin daha ucuz ve rasyonel biçimde görülmesi sağlanır.
3. Yerel etki ve baskılara karşı tarafsızlık daha kolay sağlanır.
4. Sosyal devlet anlayışının gerçekleşmesini sağlar. Yani, sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmanın ülke düzeyinde dengeli bir şekilde dağılması gerçekleştirilir.

B. Merkezden Yönetimin Sakıncaları

1. Bürokrasi ve kırtasiyeciliği artırır.
2. Kamu işlerinin yavaş yürümesine neden olur.
3. Demokratik ilkelere uygun değildir.
4. Siyasi nüfuz ve etkilere yol açar.
5. Kamu hizmetlerinin düzenli olarak(Yeknesak) dağılması güçleşir.

Not: Merkezden yönetimin olumsuzluklarını gidermek amacıyla yerinden yönetim (Ademi merkezîyet) ilkesi benimsenmiştir.

YERİNDEN YÖNETİM (ADEMİ MERKEZİYET)

Merkezden yönetimin sakıncalarını en aza indirmek amacıyla gerçekleştirilen bu yönetim ilkesinin bazı avantajları ve dezavantajları vardır.

A. Yerinden Yönetimin Faydaları

1. Demokratik ilkelere daha uygundur.
2. Hizmetlerin ihtiyaçlara uygun bir biçimde yürütülmesi sağlanır.
3. Bürokrasi ve kırtasiyecilik azdır.

B. Yerinden Yönetimin Sakıncaları

1. Ülke bütünlüğü ve milli birlik zedelenebilir.
2. Partizanca uygulamalara yol açabilir.
3. Hizmetlerin ülke genelinde düzenli(yeknesak) yürütülmesi güçleşir.

HİYERARŞİK AMİRLER

1. Cumhurbaşkanı
2. Meclis Başkanı
3. Başbakan
4. Bakanlar
5. Vali(İlçede Kaymakam)
6. Belediye Başkanı
7. Muhtar

MERKEZİ İDARENİN MERKEZ(BAŞKENT) TEŞKİLATI

1. CUMHURBAŞKANI

Daha önceki Anayasa derslerimizde Cumhurbaşkanı'dan yeterince söz ettiğimiz için İdare Hukukunda tekrar değinmiyoruz. Cumhurbaşkanı hem devletin hem de merkezi idarenin başıdır. İdare hukuku ile ilgili bizi ilgilendiren husus Cumhurbaşkanı yürütme organının, yani Bakanlar Kurulunun başıdır. Ancak, Cumhurbaşkanı'nın tarafsızlığı ilkesinin sonucu olarak yürütme organında oy kullanamaz. Cumhurbaşkanı'na yardımcı olması için, Cumhurbaşkanlığı teşkilatında iki kurum vardır. Bunlardan biri Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, diğeri ise Devlet Denetleme Kuruludur.

A. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği:

Cumhurbaşkanı Genel Sekreteri doğrudan doğruya Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Başlıca Görevleri; Cumhurbaşkanı'na Anayasa ve kanunlarla verilen görev ve yetkilerin kullanılması için yardımcı olmak, cumhurbaşkanının basın ve halkla ilişkilerini sağlamak, Cumhurbaşkanı'na yapılan başvuruları değerlendirmek, Cumhurbaşkanı'na görevlendirilmesi halinde onu temsil etmektir.

B. Devlet Denetleme Kurulu:

İlk kez 1982 Anayasası ile kurulmuş olan Devlet Denetleme Kurulundan Anayasa derslerimizde bahsettiğimiz için tekrar üzerinde durmuyoruz.

2. BAŞBAKAN

Başbakandan da Anayasa derslerinde daha önce bahsettiğimiz için tekrar üzerinde durmuyoruz. Ancak burada önemli olduğu ve sorularda sıkça karşılaştığımız için Başbakanlığa bağlı kuruluşların bilinmesinde yarar vardı.

Başbakanlığa Bağlı Kuruluşlar

- ❖ Diyanet İşleri Başkanlığı
- ❖ Devlet Planlama Teşkilatı
- ❖ Milli İstihbarat Teşkilatı
- ❖ Devlet Personel Daire Başkanlığı
- ❖ Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
- ❖ Devlet İstatistik Enstitüsü
- ❖ Atom Enerjisi Kurumu
- ❖ Hazine Müsteşarlığı
- ❖ Dış Ticaret Müsteşarlığı
- ❖ Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü

3. BAKANLIKLAR

Bakanlıkların kurulması, kaldırılması kanunla düzenlenir. Bakanlar başında buldukları bakanlığın en üst amiridir. Bakanlar hukuki ve mali bakımdan sorumlu oldukları gibi siyasi bakımdan da sorumlu olurlar. Buna karşılık bakanlığın en yüksek memuru olan müsteşarların siyasi sorumluluğu yoktur. Bakanın yetkilerinden bazıları devlet tüzel kişiliğini temsil etme, hiyerarşik yetki kullanma, yönetmelik çıkarma, bakanlığına ayrılan bütçeyi harcama ve idari vesayet(denetim)tir.

BAŞKENTE YARDIMCI KURULUŞLAR

- A. **DANIŞTAY** → Daha önceki derslerimizde söz etmiştik.
- B. **SAYIŞTAY** → Daha önceki derslerimizde söz etmiştik.
- C. **MİLLİ GÜVENLİK KURULU** → Daha önceki derslerimizde söz etmiştik.
- D. **DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI**

1961 Anayasası ile kurulan Devlet Planlama Teşkilatının görevlerinden bazıları ülke kaynaklarının kullanımında hükümete yardımcı olmak, kalkınma planları hazırlamak, hazırlanan kalkınma planlarını izlemek, kalkınmada öncelikli yörelerin daha hızlı gelişmesi için planlar yapmak ve özel sektör faaliyetlerini desteklemektir.

MERKEZİ İDARENİN TAŞRA TEŞKİLATI

Merkezi İdarenin başkent teşkilatına yardımcı olması için oluşturulmuştur. Bunlarda merkezi idarenin ayrılmaz bir parçasıdır.

1. İL GENEL İDARESİ

Vali, İl idari Şube Başkanları, İl İdare Kurulundan oluşur.

NOT: İllerin ve ilçelerin kurulması, kaldırılması kanunla düzenlenir. İl merkezinde belediye sınırları içinde mahalle kurulması, kaldırılması Belediye Meclisi ile İl Yönetim Kurulunun kararı ve valinin onayı ile olur. Bucakların kurulması İçişleri Bakanlığının kararı ve Cumhurbaşkanının onayı ile olur.

A. VALİ

İl İdaresinin başıdır. Vali ilde devletin temsilcisidir. Aynı zamanda hükümetin ve tek tek her bir bakanlığında temsilcisidir. Bu nedenle vali, her bir bakana karşı ayrı ayrı sorumludur. Her bir bakan bakanlığına ait işlerde vali emir ve talimat verebilir. Bu nedenle valilik istisnai memurluktur. Yani vali olabilmek için kanunlarda özel nitelikler öngörülmemiştir. Valiler İçişleri Bakanlığının teklifi Bakanlar Kurulunun kararı ve Cumhurbaşkanının onayı ile atanırlar. Vali olabilmek için T.C. vatandaşı olmak, ilköğretimi tamamlamış olmak yeterlidir. Vali, ildeki tüm merkezi idare örgütlerini ve personelinin başıdır. Bu nedenle valinin vesayet(denetim) yetkisi çok fazladır. Şu husus unutulmamalıdır ki valinin o ilde denetleyemeyeceği iki organ vardır. Bunlardan biri yargı organı mensupları ve diğeri ise askeri örgütlerdir.

Valinin Görevleri:

- ➔ İlde kanun, tüzük, yönetmelik hükümet ve bakanlık emirlerini yerine getirmek,
- ➔ Genel emirler çıkarmak,
- ➔ Kolluk güçlerini kullanarak kamu düzenini sağlamak,
- ➔ İlde bazı devlet memurlarını atama, görev yerini değiştirmek,
- ➔ Resmi törenlere başkanlık etmek,
- ➔ Yabancı ülke konsolosları ve sınır devlet makamları ile hukuki ilişki kurmak,
- ➔ İlçe ve bucak(köyleri) denetlemek

Vali ile Kaymakam Arasındaki Farklar

- ❖ Vali devletin, hükümetin ve bakanlıkların temsilcisidir; kaymakam ise sadece hükümeti temsil eder.
- ❖ Kaymakam genel emirler çıkaramaz, sadece zabıta alanında düzenleyici işlemler yapabilir.
- ❖ Kaymakam askeri birliklerden doğrudan yardım isteyemez.
- ❖ Kaymakamlar yabancı konsoloslar ve sınır devlet makamları ile hukuki ilişki kuramaz.
- ❖ Vali ilde devlet memuru atayabilirken kaymakam atayamaz.

B. İL İDARE ŞUBE BAŞKANLIĞI

Bakanlıkların illerdeki servisleri niteliğindedir. Her ilde her bakanlığın bir servisi ve bu servislerin de başlarında bir müdürleri bulunur. İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü gibi... Bunlar valinin emri altındadır ve valiye karşı sorumludur. Doğrudan doğruya işlem yapma yetkileri yoktur. Vali adına işlem yaparlar. Ancak, yetki devri yoluyla validen yetki almışlarsa doğrudan işlem tesis edebilirler. Bakanlıklar ile yazışmalarını doğrudan yapamazlar, valilik aracılığı ile yapmak zorundadırlar.

C. İL İDARE KURULU

İl İdare Kurulu görevi valiye yardımcı olmak ve danışmanlık yapmaktır. Hukuk İşleri Müdürü, Defterdar, Milli Eğitim, Bayındırlık, Sağlık, Tarım ve Veteriner İl Müdürlerinden oluşur.

2. İLÇE İDARESİ

İlçelerin kurulması, kaldırılması kanunla olur. İlçe idaresi Kaymakam, İlçe İdare Şube Başkanı, İlçe İdare Kurulundan oluşur.

A. KAYMAKAM

İlçe idaresinin başıdır. Kaymakam ilçede hükümetin temsilcisi olup ilçenin yönetiminden sorumludur. Askeri ve adli örgütler dışında ilçedeki tüm merkezi idare örgütlerinin ve personelinin amiridir. Valinin aksine kaymakamlık istisnai bir memurluk olmayıp bir meslek memurluğudur. Kaymakam olabilmek için üniversitelerin Hukuk, Siyasal veya İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mezunu olmak, 30 yaşını doldurmak gereklidir. Kaymakamlar İçişleri Bakanlığı Müdürler Kurulunun önerisi, Bakanın onayı ile müşterek kararname ile atanırlar:

Kaymakamın Görevleri:

- ➔ İlçede merkezi kuruluşlar ve bunların personeli üzerinde hiyerarşi, yetkilerini kullanmak,
- ➔ Kolluk güçlerini kullanarak kamu düzenini sağlamak,
- ➔ İlçede kanun, tüzük, yönetmeliklerin uygulanmasını sağlamak,
- ➔ Yerinden yönetimler üzerinde vesayet yetkisini kullanmak

B. İLÇE İDARE ŞUBE BAŞKANLARI

Bakanlıkların ilçedeki servisleri olup ilçe müdürlükleridir. Kaymakama karşı sorumludurlar

C. İLÇE İDARE KURULU

Kaymakam başkanlığında Yazı İşleri Müdürü, Sağlık Ocağı Hekimi, İlçe Milli Eğitim Ve Tarım ve Köy İşleri Müdüründen oluşur.

3. BUCAK

Bucaklar, aralarında münasebet bulunan kasaba ve köylerden oluşur. Nüfusu 5000'den aşağı 2000'den yukarı olan yerlere kasaba, 2000'den aşağı 150'den yukarı olan yerler ise köy denir. 150'nin altında olan yerlere de mezra denir. Bucakların kurulması İçişleri Bakanının kararı ve Cumhurbaşkanının onayı ile olur. Bucaklar Bucak Müdürü, Bucak Meclisi ve Bucak Komisyonu olmak üzere üç organdan oluşur. Bucaklar, eski önemini kaybettikleri için günümüzde kağıt üzerinde kalmışlardır.

YERİNDEN YÖNETİM İDARELERİ

A. YEREL YÖNETİMLER

İl Özel İdaresi, Belediye İdaresi ve Köy İdaresinden oluşur.

1. İL ÖZEL İDARESİ:

Merkezi İdarenin taşra örgütü olan il, aynı zamanda bir yerel yönetimdir. İl yerel yönetimi ile merkezi il yönetimi arasındaki en önemli fark; yerel yönetim türü olarak İl Özel İdaresi, il sınırları içinde yaşayan insanların ortak gereksinimlerini karşılamak üzere kurulmuştur. Oysa merkezi idarenin taşra örgütü olan il yönetiminin asli görevi il sınırları içinde yaşayan insanların ortak gereksinimlerini karşılamak değil, merkezi idarenin tüm ülke genelinde yürüttüğü hizmetlerin o il sınırları içerisinde de yürütülmesini sağlamaktır. İl Özel İdaresinin kolluk gücü yoktur.

İl Özel İdaresinin İl Genel Meclisi, İl Daimi Encümeni ve Vali olmak üzere üç organı vardır. İl Genel Meclisi ve İl Daimi Encümeni karar organı, vali ise yürütme organıdır.

İl Genel Meclisi il sakinleri tarafından beş yıl için seçilen üyelerden oluşur. İl Genel Meclisinin Başkanı validir. İlin bütçesini inceleyip kabul etmek, yapılacak işlere ait yıllık planları onaylamak, vali tarafından sunulacak yıllık faaliyet raporunu görüşüp oylamak başlıca görevleridir.

İl Daimi Encümeni İl Genel Meclisinin her yıl ki dönem başı toplantısında kendi üyeleri arasından seçtiği üyelerden oluşur. İl Daimi Encümeninin başkanı validir. İl Daimi Encümeninin görevi; valiye danışmanlık etmektir.

Valinin İl Özel İdaresi vesayet(denetim) makamıdır.

NOT: İl Özel İdaresi üyeleri halk tarafından seçilir iken İl Daimi Encümeni İl Özel İdaresi tarafından seçilir.

2. BELEDİYE

Belediye İdaresinin üç organı vardır. Belediye Meclisi, Belediye Encümeni ve Belediye Başkanıdır.

Belediye Meclisi, belediye idaresinin en yüksek görüşme ve karar organı olup halk tarafından beş yıl için seçilen üyelerden oluşur. Belediye Meclisinin Başkanı Belediye Başkanıdır. Belediye bütçesini kabul etmek, belediye imar planını kabul etmek vs. belli başlı gör evleri arasındadır.

Belediye Encümeni de belediyenin danışma ve karar organı olup, Belediye Meclisi üyeleri içinden seçilen görevlilerden oluşur. Başkanı, Belediye Başkanıdır

Belediye Başkanı Belediye İdaresinin başı, en büyük amiri, yürütme organı ve temsilcisidir. Halk tarafından beş yıllık bir süre için seçilir. Belediye Başkanını görevden alma yetkisi İçişleri Bakanının başvurusu üzerine Danıştay'a verilmiştir.

3. KÖY İDARESİ

Köy Derneği, İhtiyar Meclisi ve Muhtardan oluşur.

Köy Derneği köyde bulunan tüm seçmenlerin oluşturduğu bir kuruldur.

Köy İhtiyar Meclisi, Köy Derneği tarafından beş yıllık bir süre için seçilir. Öğretmen ve imam ihtiyar Heyetinin doğal üyesi olup, seçimle iş başına gelmez.

Muhtar, Köy İdaresinin başıdır. Köy Derneği (Halkı) tarafından beş yıllık bir süre için seçilir. Köy İdaresinin başı, yürütme organı, temsilcisi, aynı zamanda köyde devletin ajanıdır.

B. HİZMET YERİNDEN YÖNETİM

Teknik bilgi ve uzmanlık isteyen belli bir hizmetin merkezi idare teşkilatı dışında örgütlenmesi ve tüzel kişiliğe kavuşturulması sonucu oluşturulan kuruluşlardır. Üniversiteler, YÖK, Atatürk Dil ve Tarih Kurumu ve TÜBİTAK hizmet yerinden yönetim kuruluşları içinde yer alır.